

VRATITI DUG SV. JERONIMU TO PAY BACK THE DEBT TO ST. JEROME

Na blagdan sv. Jeronima 2019. godine papa Franjo je u Vatikanu objavio apostolsko pismo u obliku motuproprija *Aperuit illis*, kojim je odredio da treća nedjelja kroz godinu bude posvećena slavljenju, promišljanju i širenju Božje riječi. Nakana je da se svečanim slavljenjem Nedjelje Božje riječi otkrije pashalno i spasenjsko značenje Božje riječi, koja na uvijek nov način potiče na izlazak iz individualizma i ponovno rođenje za ljubav. Sam naslov dokumenta, *Aperuit illis*, uzet je iz Evanđelja po Luki: "Tada im otvori pamet da razumiju Pisma" (24,45), čime papa Franjo izravno povezuje razumijevanje Pisma s uskrslim Kristom, koji je ključ čitanja i razumijevanja Svetoga pisma. Konkretna i praktična nakana ovog dokumenta bila je ustanoviti jednu nedjelju u ciklusu liturgijske godine koja bi bila potpuno posvećena riječi Božjoj, s ciljem da se otkrije "neiscrпно bogatstvo koje proizlazi iz tog postojanog dijaloga između Boga i njegovog naroda. Posvećujući jednu nedjelju riječi Božjoj, dopušta Crkvi obnoviti gestu Uskrsloga koji otvara i za nas blaga svoje riječi da možemo biti u svijetu navjestitelji ovog neiscrpnoga bogatstva". Polazeći od te nakane, a želeći udovoljiti zahtjevima koji su mu došli s više strana svijeta, Papa je odredio da 3. nedjelja kroz godinu, kao Nedjelja riječi Božje, bude posvećena slavljenju promišljanju i širenju riječi Božje.

Odluka da to bude upravo 3. nedjelja kroz godinu, nije slučajna ni nasumična, nego promišljena, jer ta nedjelja pada u razdoblje kada se slavi Dan dijaloga katolika i Židova, 17. siječnja, neposredno prije molitvene osmine za jedinstvo kršćana (18. - 25. siječnja). Tako se ovoj nedjelji planira dati još veća važnost u smislu posredništva u odnosima između katolika i Židova, kao i posredništva između različitih kršćanskih Crkava i zajednica. Imajući u vidu da je svaka nedjelja posvećena i čitanju riječi Božje, te se vjernici i okupljaju na euharistijsko slavlje kako bi se hranili sa stola Riječi, slušajući pobožno čitanja iz Svetoga pisma i o njima razmišljajući, onda valja zaključiti da je uspostavom ove nedjelje Papa očito ponajprije kanio ojačati ekumenski dijalog te učvrstiti odnose sa židovskom zajednicom, s kojom kršćane veže starozavjetni dio objave Božje.

Što se pak tiče teoloških naglasaka koje Papa uspostavom Nedjelje riječi Božje stavlja na srce kršćanskoj zajednici, korisno je istaknuti neke od važnijih. Kao prvo, podsjeća da Biblija nije svojina samo nekih niti je skup knjiga za povlaštene. Naprotiv, ona pripada

narodu Božjem, koji se sabire da je sluša i da se u njoj prepoznaje. Često ima onih koji nastoje monopolizirati sveti tekst, povezujući ga s nekim biranim kružocima ili skupinama, što je sasvim neispravno. Biblija je knjiga naroda Gospodnjega i upravo slušajući riječ Božju, narod se sabire iz raspršenosti i postaje narodom u jedinstvu vjere (usp. br. 4).

Jer je Sveto pismo knjiga naroda Božjega, zadaća i odgovornost pastira je učiniti ga dostupnim i shvatljivim cijelom narodu. Da bi riječ Božju učinili dostupnom puku Božjemu, za to je, ističe Papa najprikladnije sredstvo propovijed, oko koje pastiri trebaju posebno skrbiti, o čemu je on već više puta u svojim dokumentima govorio. Vrlo važnu službu za razumijevanje riječi Božje imaju i katehete, jer ne mogu pomoći drugima da rastu u vjeri ako im Sveto pismo nije svakodnevno štivo, koje omogućuje da svoje slušatelje stavljaju u trajni dijalog s Riječi (br. 5).

U br. 6 Papa će se ponovno osvrnuti na događaj s dvojicom učenika iz Emausa iz Lukina evanđelja, ističući da se u tom odlomku Krist objavio kao prvi egzeget. Nadalje, ne samo da je Stari zavjet nagovijestio ono što će Krist kasnije ostvariti, nego je on sam htio biti vjeran toj riječi očitujući postojanje samo jedne povijesti spasenja, koja u njemu ima ispunjenje. U broju 7 Papa će produbiti kristološko značenje Biblije, tvrdeći da cijelo Sveto pismo govori o njemu, naglašavajući da su Kristova smrt i uskrsnuće nerazumljivi bez Pisma. Upućeno na Krista, Sveto pismo omogućuje vjerovati da njegova smrt i uskrsnuće nisu mitologija, nego su događaj u središtu vjere njegovih učenika.

Ne manje važan naglasak je isticanje poveznice između Svetoga pisma i Euharistije (br. 9), sukladno tradiciji Crkve i nauku Drugoga vatikanskog sabora. Božji narod stoga treba čitati i častiti Sveto pismo ne samo jednom na godinu, nego trajno, cijelu godinu, uspostavljajući prisan odnos sa svetim tekstom i s Uskrslim, koji ne prestaje lomiti Riječ i kruh za zajednicu vjernika. U tom duhu valja prihvatiti da je Sveto pismo neodjeljivo od sakramenata, jer ih Riječ osvjetljava, te se jasnije razumije njihov spasenjski učinak. Papa stoga drži da se odnos vjernika i Svetoga pisma može usporediti s poukom iz Knjige Otkrivenja prema kojoj Gospodin stoji na vratima i kuca. Čuje li tko njegov glas i otvori mu, on ulazi da večera s njime (usp. Otk 3,20). Upravo preko Svetog pisma Krist kuca na vrata naše pameti i srca, te ako čujemo i otvorimo, on ulazi u naš život i ostaje s nama, poručuje papa Franjo.

Uza sve rečeno vrijedi još dodati da Papa podsjeća na nauk Drugoga vatikanskog sabora iznesen u *Dei Verbum*, iz kojeg je razvidno

da u Svetom pismu treba tražiti spasenjski cilj, duhovnu dimenziju i princip utjelovljenja. Pismo je nadahnuto djelovanjem Duha Svetoga koji ga pretvara u riječ Boga živoga koju sveti narod treba primati i živjeti u vjeri (br. 9 i 10). Nemoguće je ići u tančine svih naglasaka koje papa Franjo, na tragu nauka Drugoga vatikanskog sabora, drži važnima kad je riječ o djelovanju Duha Svetoga na oblikovanje Pisma, a i na njegovo čitanje, no u svakom slučaju ukazao je na to da treba napraviti prijelaz sa slova na duh ako se želi ući u ispravan odnos s Pismom.

Sve ove upute pape Franje doista su važne za ispravan stav prema Svetome pismu, te sukladne teologiji konstitucije *Dei Verbum*, koja je koncilski programatski dokument o razumijevanju Svetoga pisma i Božje objave, ne samo za teologe i teologiju već i za Crkvu u cjelini i svakog pojedinog njezinog člana. U ovom dokumentu tek je nekoliko patrističkih navoda, a od toga je jedan znameniti svetoga Jeronima: "Tko ne pozna Pisma, ne pozna Krista" (In Is., Prolog: PL 24,17). Druga važna poveznica sa svetim Dalmatincem je ta što je *Aperuit illis* objavljen na blagdan svetoga Jeronima 30. rujna 2019., na početku 1600. obljetnice Jeronimove smrti. No unatoč tome što postoje samo te dvije podudarne točke između ovog pisma i svetog Jeronima, ipak valja reći da se ovim činima u nekoj mjeri vraća dug svetom Jeri za sve ono čime je svojim predanim radom zadužio Crkvu na polju egzegeze i teologije. Njegov život bio je potpuno vezan za Sveto pismo, te je u svome vremenu u praksu provodio sve ove točke koje Papa stavlja na srce pastirima i vjernicima našeg vremena. Zato iskustvo svetog Jeronima, zaljubljenika u Božju riječ, može biti korisno i nama danas za produbljenje vjere i uspostavljanje prisnijeg odnosa s Kristom koji nam se otkriva u Pismu i koji nam otkriva Pisma.

Doista, sveti je Jeronim svojim biblijskim komentarima pomagao Crkvi da otkrije autentični smisao Božje riječi, odlučno stojeći na braniku katoličke istine protiv krivovjercima i njihovih zloporaba Svetog pisma. Toliko je žarko želio navijestiti spasenjske istine sadržane u Pismu da se nije umarao osporavati gnosticima i marcionitima, sabelijancima i arijancima, apolinaristima i pneumatomasima te svim ostalim njemu poznatim krivovjercima način korištenja bilo Pisma u cjelini, bilo pojedinih redaka. Vrlo jasno poznajući spasenjsku snagu Božje riječi, nije mu bilo nepoznato da je Pismo riječ Božje ljubavi svim ljudima, od malih do velikih, od neukih do učenih. Zato se Jere nije umarao opismenjivati nepismene, s ciljem da i njima omogući pristup velikim riznicama Božje riječi, pa je poznato da je od monaha i monahinja kojima je bio duhovnik u betlehemskim

samostanima očekivao da nauče čitati i pisati, a napose da svaki dan uče napamet barem jedan redak iz Svetog pisma. Nikada nije smetnuo s uma da je i sam u mladosti bio nesiguran s obzirom na korištenje Svetoga pisma, zbunjen neuglađenim stilom, zbog čega ga je Gospodin, jednom zgodom kad se razbolio i imao viđenje, prozvao 'ciceronijancem'. Od tog trenutka svim silama se trudio otkloniti zapreke koje su mu se mogle ispriječiti na putu dubljeg razumijevanja Božje riječi.

U njegovo vrijeme, doduše, nije bio slučaj da su se Pismom služile elite; učene su elite odbacivale Pismo kao čudnu knjigu, pisane neuglađenim jezikom, u kojoj je dobrim dijelom opisana povijest jednog 'barbarskog' naroda. Zato je Jeronim morao posvetiti mnogo vremena kako bi ih odvratio od njihovih predrasuda, pokazujući ljepote Božje objave i u tekstovima koji se po stilu i ljepoti izričaja nisu mogli mjeriti s grčkim i rimskim klasicima, ali su istinom nadmašivali sve ono što je smrtni čovjek mogao napisati. Imajući to u vidu, jasno je zašto je dio njegova napora išao za tim da ih oduševi za povijest spasenja, ukazujući im koje je velike i svete istine Bog objavio u svom izabranom izraelskom narodu, bez obzira što je bila riječ o jednom malom narodu koji su veliki i učeni narodi poput Grka i Rimljana prezirali kao barbarski.

Nadasve, Jeronim je isticao da je Krist prisutan u Svetome pismu, skriven u Starome, a otkriven u Novome zavjetu. U tom se duhu razumije i rečenica koju je Papa naveo u svome pismu. Stoga je sav Jeronimov napor čitanja bio usmjeren tome da uoči Kristovu prisutnost u starozavjetnim riječima i tekstovima te da ju sustavno predoči. I sam je bio uvjerenja da je Sveto pismo Božja riječ, napisana i nadahnuta Duhom Svetim, te je njezin pravi smisao mogao otkriti tko ju je tražio prepuštajući se vodstvu Duha Svetoga. Naravno, taj proces opet nije bio privatni proces, jer Bog se očitovao u zajednici vjernika – Crkvi, kojoj je dan Duh Sveti kao dar, te je Jeronim tumačio Sveto pismo vođen uvijek ispoviješću vjere i naukom Crkve kao ispravnom hermeneutikom, sukladno onom što naglašava i papa Franjo kada kaže da je Sveto pismo knjiga naroda Božjega te da treba "imati povjerenja u djelovanje Duha Svetoga koji nastavlja ostvarivati poseban oblik nadahnuća kada Crkva tumači Sveto pismo, kada ga Učiteljstvo tumači vjerodostojno i kada ga svaki vjernik uzima za vlastito duhovno pravilo".

I dok se 1600. godina Jeronimove smrti približava kraju, valja nastaviti smjerom koji je bio zacrtan za ovu godinu, usprkos pandemiji koronavirusa koja je zaustavila ili odgodila mnoge planirane inicijative. Jeronim je toliko toga učinio za cijelu Crkvu i za kršćan-

sku civilizaciju da mu se jednom godinom ne možemo odužiti, ali smo to mogli barem malo posvijestiti. Osobito to vrijedi za naš hrvatski narod, koji je tijekom stoljeća izgrađivao književnu i kulturnu, povijesnu i teološku baštinu pod patronatom slavnoga Dalmatinca, te je sasvim razumljivo da se u našoj Domovinu planiralo i planira održati više znanstvenih skupova i drugih manifestacija posvećenih svecu iz Stridona. Već unaprijed valja reći kako ne bi bilo dobro da sve stane i ostane na manifestaciji jedne godine, jer nas je sveti Jeronim i previše zadužio svojim radom. Zato bi bilo dobro da se nastavi sustavno istraživanje njegova života i djela, ali i povijesnog utjecaja koji nadilazi okvire njegova života, kako bismo nastavili vraćati mu dug i uvećavati baštinsko blago koje dugujemo njemu i njegovu teološkom radu. *Aperuit illis* tek je jedan poticaj, kao i otvaranje istraživačkog centra *Hiernymianum* pri KBF-u u Splitu. Na tim temeljima treba nastaviti graditi i na tom tragu treba ići dalje.

Ivan Bodrožić